

„Lékárenská zahrada“
Všesvazového ústavu
léčivých bylin v Moskvě
je mezi botanickými
zahradami v Sovětském
svazu unikátem. Je zde
shromážděno přes dva
a půl tisíce druhů léčivých
rostlin z celé zeměkoule,
mezi nimi přes dvě
stovky domácích
i zahraničních bylin, které
tvoří arzenál moderního
farmaceutického
průmyslu.

Jedním z mnoha úkolů ústavu je vyhledávat nové druhy léčivých rostlin. Každoročně se odtud vydávají do různých končin Sovětského svazu odborné vědecké expedice. Cennou pomocí jsou jim místní lidové zvyky a znalosti místního obyvatelstva. Vědci metodicky zkoumají flóru, určují zásoby léčivých látek, výskyt, rozmístění i způsoby pěstování a užití rostlin. Počet léčivých rostlin se tak v botanické zahradě neustále doplňuje a obohacuje.

Tuto cestu například prodléval i docela obyčejný žlutý mák. Ještě donedávna v medicíně nic neznamenal, ale lidové tradice už o něm věděly. Dnes je žlutý mák jednou ze základních složek při výrobě účinného preparátu proti kašli—glaucinu. Je nejenom

podstatně aktivnější než kodein, ale hlavně neobsahuje narkotické látky.

Moskevská „bylinářská
zahrada“ společně
s ústavem nejsou
jediným odborným
zařízením v Sovětském
svazu, kde se všestranně
zkoumají léčivé rostliny.
Velká vědecká zařízení
s tímto zaměřením
pracují například
v Charkově, Tbilisi,
Taškentu, Leningradě,

Kišiněvě i v mnoha dalších městech.

Mají také svou specializaci. Dálný východ se specializuje na ženšen, Novosibirsk na srdečník a heřmánek, Gruzie na ledvinové čaje, Krasnodarský kraj na severním Kavkaze se zabývá pěstováním máty a Moldávie pěstováním šalvěje.

Současná lékařská praxe trvale využívá více než tři set druhů léčivých bylin, a to hlavně při léčení srdečních a cévních chorob. Tak například výtažek z čaje dodává

tělu množství vitaminů a chemických prvků, normalizuje látkovou výměnu, blahodárně působí na nervový systém, neutralizuje škodlivé látky a urychluje jejich odstranění z těla. Vstřebávání extraktů a jejich působení je pozvolné a postupné.

To je však jen jedna stránka působení léčivých rostlin.

Léčivé rostliny jsou vhodné nejen pro nemocné, ale i pro zdravé lidi. Nejvýraznějším představitelem takového léku je ženšen. Kořen této rostliny se v léčení objevil již před pěti tisíci lety. Na východě na podzim každého roku po dva až tři měsíce starší lidé užívají výtažek ženšenu, aby obnovili sílu, upevnili zdraví a aby si prodloužili život.

Ženšen byl dlouhá léta záhadou pro lékařskou vědu, která pochybovala o síle a univerzálnosti jeho léčivých účinků. Skutečně také všechny pokusy prozkoumat z tohoto hlediska podstatu působení ženšenu ztroskotávaly. Příčina byla v tom, že výzkum ženšenu se zaměřil jen na jeho léčivé účinky. Dnes je „tajemství kořene života“ dostatečně prozkoumáno a na základě toho i oficiální medicína ženšen uznala. Stal se už známým a vyhledávaným prostředkem v mnoha evropských i amerických zemích.

Právě tak jako ženšen, působí povzbudivě na člověka výtažek z kořenů keřiku koky,

kteří patří mezi skupinu látek zvaných adaptogeny. V této skupině jsou i preparáty z citronového stromu (Citrus medical), světlice (Phaponticum carthamoides), z parohů (pantů) jelena siky a soba evropského.

Tyto léky odstraňují především únavu, podstatně zlepšují tělesnou a duševní kondici, bystří zrak i sluch. Na rozdíl od stimulantů chemického původu jsou přírodní adaptogeny neškodné, a mohou se proto užívat dlouhodobě.

Nejdůležitější vlastností adaptogenů je jejich schopnost zvyšovat odolnost organismu vůči nejrůznějším a někdy přímo protichůdným vlivům. Ve Vladivostoku byly například preparáty z koky úspěšně předepisovány pro zvýšení odolnosti organismu potápěčů, kteří pracovali v hloubce 90 až 160 metrů pod hladinou. Na Pamiru tato látka zase pomáhala lidem pracovat ve výšce kolem 4 000 metrů při nedostatku kyslíku. V obou případech udržela lidi ve výborné kondici. Pokusné zkoušky v Norilsku za polárním kruhem ukázaly, že po aplikaci kokového výtažku klesla u dělníků v báňském a hutním kombinátu o více než polovinu onemocnění chřipkového charakteru i celková náchylnost k nemocem. Táž látka dovede podobně ochránit lidský organismus i před vlivem tro-

pického klimatu při dlouhodobé plavbě.

Sibiřská křovina rostlina rakytník se vyrovná ženšenu i koce. Připravuje se z ní olej, který utiňuje bolesti, regeneruje tkáň, léčí spáleniny a omrzliny. Používá se s úspěchem při dystrofii svalů, vnitřním krvácení, nenormálním trávení tuků nebo při skleróze.

Jsou situace, kdy lidé potřebují nějaký uklidňující prostředek. Napětí z nervového přetížení ve stále rychlejší životním tempu není nic neobvyklého. Například již ve starověku lidé věděli o uklidňujících účincích rostliny rauwolfie, která prý „smlívala s těžkostmi života“. I dnes komplexní preparáty zhotovené na bázi této rostliny (rauvasan, raunatin) pomáhají některým lidem vyrovnat se s trampotami vypjatého tempa života i s jeho následky, poruchami krevního tlaku. Podobných příkladů je víc. Třeba aterosklerózu lze čelit preventivním léčením srdečních, cévních i nervových chorob. Dobré výsledky v tomto směru přináší sušený výtažek z oddenků a kořenů dioscoreje kavkazské (diosponin). Antisklerotické účinky mají nenasycené mastné kyseliny, polyvitaminové preparáty, výtažky z kořenu ženšenu a koky, čepelnatka prstnatá (mořské zeli) a některé další produkty úrodného moře.